

Litografiska Tryckeribolaget, Helsingfors.

1-Y. /

FINSKA FOGELÄGG

SUOMEN LINTUIN MUNIA

TECKNADE AF

KUVANNUT

G. SUNDMAN.

I.

HELSEINGFORS.

FINSKA LITTERATUR-SÄLLSKAPETS TRYCKERI,

1879.

Då hittills intet planchverk öfver finska eller skandinaviska foglars ägg utkommit, torde närvarande försök af herr G. Sundman kunna räkna på välvilligt emottagande. Arbetet kommer att omfatta de inom finska faunaområdet häckande arterna; undantagsvis skall dock en eller annan i grannländerna förekommande art finna plats, hvarom i texten alltid särskildt skall anmärkas.

Såväl af praktiska skäl, som emedan allmänheten möjligen till en början intresserar sig mera för de skadliga och nyttiga foglarna, skola deras ägg ingå i de fyra första häften (12 blad). Utaf dessas framgång kommer arbetets förfullständigande sedan att bero. Figurerna utkomma således icke i systematisk ordningsföljd; likvisst komma endast närslägtade arters ägg att afbildas på ett och samma blad, hvarigenom det hela slutligen kan ordnas enligt enhvars önskan.

Till original för afbildningarna väljas företrädesvis exemplar ur *universitetets samling* af finska fogelägg; i hvarje annat fall skall derom antecknas i texten.

Hvarken utrymmet eller materialet tillåter att i arbetet upptaga andra än de väsendtligaste form- och färgvarieteterna. Då emellertid utom dessa äfven skalets struktur, glans o. d. är af vikt, inses lätt, att vid bestämmandet af svårare arter föreliggande afbildningar icke äro tillfyllestgörande, samt att någon vidlyftigare oologisk handbok derjemte måste anlitas. Plancherna göra därför intet anspråk på att fylla någon lucka i vetenskaplig planchlitteratur, utan afse endast att tjena till ledning för icke fackmän.

Det hade visserligen varit önskvärdt att en uttömmande text redan nu kunnat vidfogas. Men anmodad att affatta den har under-teknad ansett en sådan icke vara möjlig att åstadkomma, så länge materialet af iakttagelser från vårt område ännu är så ringa som för närvarande.

Kun tähän saakka ei yhtäkään kuvastoa suomalaisista tai skandinavisisista lintuinmunista ole olemassa, voinee tälle herra G. Sundman'in yritykselle toivoa hyvántahtoista vastaanottoa. Teos tulee käsittämään Suomen luontotieteellisellä alalla pesivät lajit, sillä poikkeuksella kuitenkin että jotkut harvat naapurimaittemme lajeista myös saavat sijaa tässä, josta tekstissä aina erityisesti mainitaan.

Niin hyvin käytännöllisistä syistä, kuin sen vuoksi että yleisö kenties alussa enemmän haluaa tutustua vahingollisten ja hyödyllisten lintujen kanssa, tulevat niitten munat kuvattaviksi neljään ensimmäiseen vihkoon (12 lehteä). Näitten menestyksestä tulee teoksen täydentäminen riippumaan. Kuvat siis eivät tule ilmestymään luontotieteellisessä järjestyksessä, mutta kuitenkin asetetaan ainoastaan likisukuisien lajien munia samalle lehdelle, joten kuvaston kokonaisuudessaan lopulta voi järjestää tieteellisesti jos niin haluaa.

Mallina kuville käytetään enimmäkseen munia *glypiston suomalaisesta kokoelmasta*; kaikissa muissa tapauksissa mainitaan siitä erittäin tekstissä.

Niinhyvin tilan ahtaus kuin kokoelmien köyhyys pakoittavat tässä teoksessa kuvaamaan ainoastaan tärkeimmät muoto- ja väri-vaihdokset. Kun kuitenkin paitsi näitä myöskin kuoren luonto, kiilto j. n. e. ovat tärkeät huomioon ottaa, käsittää helposti, ett'eivät nämä kuvat yksinään ole riittäviä määrätessä vaikeampia lajeja. Semmoisissa tapauksissa otettakoon joku laveampi oologia avuksi. Kuvat tässä eivät vaadikaan itselleen tieteellisen kuvateoksen arvoa, mutta toivovat voivansa olla jonkunlaisena apuna vähemmin kokeneille.

Olisi kyllä ollut hyvä, jos nyt jo olisi voitu liittää tähän täydellinen teksti, mutta allekirjoittanut, jonka huoleksi semmoisen kirjoittaminen on uskottu, pitää mahdottomana jotakin täydellistä tässä suhteessa saada aikaan, niin kauan kuin käytettävissä olevat havainnot vielä ovat niin vähissä kuin tätä nykyä.

Denna brist manar här till förnyad anhängan att sakkännare ville enhvar på sin ort anteckna iakttagelser om fogelarternas häckningsförhållanden, samt insända dem till sällskapet pro fauna et flora fennica i Helsingfors, uti hvars tryckta arbeten och arkiv de kunna bli tillgängliga för bearbetare i framtiden. Ännu återstår mycket att utreda om arternas geografiska utbredning och fördelning i landet, och man har i allmänhet knappast alls meddelat iakttagelser om *häckningslokalen*, *boets läge*, *form* och *material*, *äggens antal* i kullen och *kullarnes antal* om året, *äggläggningstiden* olika år m. m. Dyliga uppgifter från olika landsändar ega värde lika väl som flyttningsdata och de äro ingalunda fullt lika från landets skilda delar.

Emedan tillfället likväl synes lämpligt meddelas här ett mindre antal tillgängliga uppgifter på *datum* för fynd af ägg, både till ledning för samlare och för att visa huru litet härom ännu finnes meddeladt. Likaså anföres ett antal *mått* $\left(\frac{\text{längd}}{\text{bredd}}\right)$ i millimeter, ordnade efter längdmåttet, såväl för att uppvisa variationsgränserna och sålunda underlätta bestämmandet, som ock emedan i flere handböcker angifvas mått, som gått från den ene författaren till den andre, och kanske i sista hand härflutit från utländsk källa.

För större bekvämlighets skull angifvas för hvarje art citat af följande de viktigaste handböcker i ämnet:

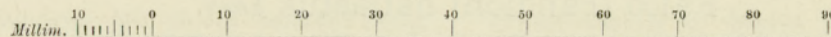
- Nilsson, Skandinavisk Fauna; Foglarne I. II. Lund 1858.
 Holmgren, Skandinaviens foglar I. II. Stockholm 1867—71.
 Westerlund, Skandinavisk oologi. Stockholm 1867.
 Wright, Finlands foglar I. Helsingfors 1859. II utgifven af Palmén 1873.
 Malmberg (Mela), Fauna fennica. Suomen eläimistö. Helsingissä 1872.

Ikään mainittu puute kehoittaa tässä uudistettuun pyyntöön että kaikki, jotka asiaa tuntevat, kukin paikkakunnassaan panisivat muistoon havaintonsa lintujen pesimisestä, sekä lähettäisivät ne seuralle pro fauna et flora fennica Helsingissä, jonka painetuissa toimituksissa sekä arkistossa ne voisivat tulevina aikoina olla käytettävissä. Vielä on paljo tutkittavaa lajien levenemisestä maassamme ja yleensä on tuskin ollenkaan annettu tietoja *pesimispaikoista*, *pesän asemasta*, *muodosta ja rakennusaineista*, *munien luvusta* pesässä sekä *pesien luvusta* vuodessa, *munimisajasta* eri vuosina j. n. e. Semmoiset ilmiannot eri maanosista ovat arvokkaita yhtä hyvin kuin ilmoitukset matkustusojoista eivätkä suinkaan ole aivan samoja maamme eri osissa.

Koska tilaisuus kuitenkin näyttää sopivalta liitämme tähän pienemmän määrän saatavinamme olleita ilmoituksia munien *löytöajasta*, niin hyvin johdoksi kerääjille, kuin näyttääksemme kuinka vähän tästä vielä tunnetaan. Samoin luettelemme joitakuuta *mittoja* $\left(\frac{\text{pituus}}{\text{paksuus}}\right)$ millimetreissä, järjestetyt pituuden mukaan, niinhyvin näyttääksemme mitkä muunnosrajat omasta maastamme ovat tunnetut, sekä koska useissa käsikirjoissa mainitut mitat ovat käyneet tekijästä tekijälle ja kenties lopulta ovat ulkomaisesta lähteestä.

Suuremman mukavuuden vuoksi liitetään kullekin lajille viitaukset seuraaviin tärkeimpiin käsikirjoihin tässä aineessa:

J. A. PALMÉN.

Roffoglar.

Falco (Aquila) chrysaëtus LINN.

(Nilsson I p. 51, Holmgren I p. 500, Westerlund p. 170, Wright I p. 6, Malmberg p. 96.)

Kungsörn, Landtörn.

Äggen äro tvenne i kullen. De hafva anträffats i april månad, exempelvis i Pudasjärvi i slutet af april 1861 samt d. 10 apr. 1870 (planchen, i midten) och d. 22 apr. 1871 (pl., de båda öfra) af C. Brander; uti Suonenjoki d. 1 apr. 1870 och Pielavesi d. 10 apr. 1870 (pl., venster nedtill), på Pisavuori i Nilsia d. 1 apr. 1872 och i Leppävirta d. 10 apr. 1869 af Mela.

Planchen upptager fyra olika färgvarieteter. — Bland 8 uppmätta exemplar hafva förekommit följande olika mått:

Längd, Pituus: 77 76 73 72 72 mill.
Bredd, Paksuus: 58 58 58 59 58 mill. (8).

(Svenska författare uppgifva från Sverige l. 71, br. 55 mill.)

Petolinnut.

Maakotka.

Munia on kaksi pesässään. Niitä on tavattu huhtikuussa, esimerkiksi Pudasjärvellä lopulla huhtikuuta 1861 sekä 10 p. huhtik. 1870 (kuva keskellä taulua) ja 22 p. huhtik. 1871 (molemmat ylemmät taululla), C. Brander; Suonenjoella 1 p. huhtik. 1870, Pielavedellä 10 p. huhtik. 1870 (kuva vasemmalla alalla), Pisavuorella Nilsissä 1 p. huhtik. 1872 ja Leppävirroilla 10 p. huhtik. 1869, Mela.

Taulu sisältää neljä eri värimuunnosta. Kahdeksasta mitatusta kappaleesta on saatu seuraavat eri mitat:

Falco (Haliaëtus) albicilla LINN.

(Nilsson I 61, Holmgren I 507, Westerlund 158, Wright I 8, Malmberg 96.)

Hafsörn.

Ehuru denna art häckar längs landets hafskuster och vid vissa större insjöar (Kallavesi, Ladoga) äga vi intet datum att tillgå. Det afbildade exemplaret är funnet i Esbo skärgård af Florin; längd 75, bredd 57 mill. (genom förbiseende tecknad blott 55 m. bred.)

(Kullens två eller tre ägg uppgifvas läggas i södra Sverige i början af april).

Merikotka.

Vaikka tämä laji munii maamme merirantaseuduissa ja myös muutamain suurempien järvien (Kallaveden, Laatokan) rannoilla, ei meillä ole yhtäkään päivänmäärää tietyissä. Tässä kuvatun munan on löytänyt Espoon saaristossa Florin; pituus 75, paksuus 57 mill. (epähuomiosta kuvattu ainoastaan 55 mill. paksuksi.)

(Pesyeen kaksi tai kolme munaa tavataan etelä Ruotsissa huhtikuun alussa).

Falco (Pandion) haliaëtus LINN.

(Nilsson I 65, Holmgren I 512, Westerlund 171, Wright I 10, Malmberg 97.)

Fiskljuse eller Fiskgjuse.

Äggen uppgifvas vara 2—3, sällan 4, i kullen och skola läggas redan i april, delvis dock äfven vida senare; de enda data som föreligga äro antecknade i Borgå den 31 Maj 1861, Aschan, och i Kuopio den 1 Juni 1877, Mela. Utaf de båda på planchen afbildade är det till venster från Fagervik i Pojo, Edv. Hisinger, och det till höger från Sibbo, Juslin.

Längd, Pituus:	69	67	66	65	65	63	63	63	62	61	60	59	58 mill.	(13 ex. uppmätta; 13 kapp. mitattua.)
Bredd, Paksuus:	46	46	45	49	44,5	46	45	44	43	46	45	45,5	44 mill.	

Kalasääski, Sääskeläinen.

Munia sanotaan olevan 2—3, harvoin 4, pesyeessä ja ne munitaan jo huhtikuussa, osittain kuitenkin paljo myöhempäänkin; ainoat päivämäärät, jotka olemme saaneet ovat Porvoosta 31 p. toukokuuta 1861, Aschan, ja Kuopiosta 1 p. kesäk. 1877, Mela. Molemmista taululla kuvatuista on vasemmanpuolinen Fagervikista Pohjassa, Edv. Hisinger, ja oikeanpuolinen Sipoosta, Juslin.

Falco (Astur) nisus LINN.

(Nilsson I 45, Holmgren I 492, Westerlund 179, Wright I 14, Malmberg 95.)

Sparfhök.

Äggen 4, stundom 3 eller 5 i kullen; någongång 8 ägg i samma bo (2 mödrar?), Kuopio 10 juni 1863, Mela. Det till venster afbildade är från Walkeala, Warén, det högra från Svartå, Linder. — Exemplar hafva antecknats under maj och juni månader: Walkeala d. 13 maj 1877 och Suonenjoki i slutet af maj 1874, Warén; Nilsia 2 juni 1871, Kuopio legade ägg d. 10 och 18 juni 1863, Mela; Harviala vid Tavastehus den 27 maj 1879, Brusiin; Helsingfors d. 1 juni 1863, Aschan.

Längd, Pituus:	43	43	42	40	40	40	39	39	39	37	34 mill.	(16.)
Bredd, Paksuus:	33	31	33	34	32	31,5	32	31,5	31	30	29 mill.	

Varpuishaukka.

Neljä, harvemmin 3 tai 5 munaa pesyeessä. Joskus löytää 8:kin munaa samassa pesässä (2 emää?) esm. Kuopiossa 10 p. kesäk. 1863, Mela. Vasemmalle kuvattu on Walkialasta, Warén, oikeanpuolinen Mustiosta, Linder. Löytöpäiviä tunnetaan touko- ja kesäkuusta: Walkialassa 13 p. toukok. 1877 ja Suonenjoella lopulla toukok. 1874, Warén; Nilsissä 2 p. kesäk. 1871 ja Kuopiossa haudottuja munia 10 ja 18 pp. kesäk. 1863, Mela; Harvialassa lähellä Hämeenlinnaa 27 p. toukok. 1879, Brusiin; Helsingissä 1 p. kesäk. 1863, Aschan.

Falco (Astur) palumbarius LINN.

(Nilsson I 42, Holmgren I 486, Westerlund 173, Wright I 12, Malmberg 95.)

Dufhök, Hönshök.

Kullen består af 2—4 ägg, som läggas i april och maj. Exemplar äro funna vid Kuopio d. 16 apr. 1871, Mela; i Walkeala d. 30 april, 13 och 24 maj 1876 samt i Walkeala d. 17 maj 1877 af Warén. Utaf de afbildade exemplaren är det enfärgade (nedtill åt venster) från Walkeala. (Emedan den fläckiga färgförändringen ej stått till

Kanahaukka, Iso koppelohaukka.

Munii huhti- tai toukokuussa 2—4 munaa. Niitä on löydetty Kuopiossa 16 p. huhtikuuta 1871, Mela; Walkialassa 30 p. huhtik., 13 ja 24 p. toukok. 1876, sekä Walkialassa 17 p. toukok. 1877, Warén. Kuvatuista kappaleista on yksivärinen (vasempi alaalla) Walkialasta. (Koska täpläistä värimuunnosta ei ole saatu omasta maastamme on

buds från landets område har konservator W. Meves benäget lånat originalen till det afbildade ljusfläckiga, nedtill åt höger, från Wermland, och ett mörkfläckigt, pl. i midten, från Norrköping; det senare är lika tecknad som ett fullt autentiskt i kons. Meves, numera till Svenska Riksmuseum öfverlemnade samling.)

Längd, Pituus: 60 59 59 57 57 55 mill.
Bredd, Paksuus: 43 46 45 46 44 44 mill. (6.)

Falco (Milvus) ater DAUD., Milvus niger BRISS.

(Wright I 34, Malmberg 98.)

Svart glada.

(Denna art häckar veterligen ej inom vårt område, men väl i de ostligare belägna grannländerna och enligt all sannolikhet äfven i Olonetz, hvarföre den äfven för oss eger intresse. Det afbildade exemplaret, från Wolga, har konservator W. Meves lemnat till begagnande. Längd 55, bredd 43 mill.)

Haarahaukka.

(Tämä laji ei tietääksemme muni meidän alallamme, vaan itäisessä naapurimaassamme ja luultavasti myös Aunuksessa, jonka vuoksi se puolustanee paikkaansa tässä. Kuvatun munan, Wolgasta, on kons. W. Meves antanut käytettäväksi. Pituus 55, paksuus 43 mill.)

Falco milvus LINN., Milvus regalis BRISS.

(Nilsson I 69, Holmgren I 523, Westerlund 172, Wright I 33.)

Glada.

(Icke heller denna art tillhör vårt område, men upptages likväl här emedan den såsom häckfogel i Skandinavien eger intresse. Exemplaren lånade af konserv. Meves äro från Mark Brandenburg, d. 18 april 1877; längd 59 56 mill.)
bredd 45 46

Punainen Haarahaukka.

(Ei kuulu meidän eläimistöömme, mutta on otettu tähän pesivänä lintuna Skandinaviassa. Kons. Meves on lainaunut kuvattujen kappalten mallit, jotka ovat Mark Brandenburgista, 18 p. huhtik. 1877; pituus 59 56 mill.)
paksuus 45 46

Falco (Pernis) apivorus LINN.

(Nilsson I 81, Holmgren I 517, Westerlund 179, Wright I 38, Malmberg 97.)

Bivrák.

Ägg äro anträffade uti mellersta Finland i Suonenjoki i slutet af maj 1871 af Warén (afbildadt), vid Kuopio d. 10 juni 1862 och d. 18 juni 1863, samt i Rautalampi d. 10 juni 1868 af Mela.

Längd, Pituus: 52 50 49 48 47,5 mill.
Bredd, Paksuus: 40 40 41 42 39 mill. (5.)

Mehiläishaukka.

Munia on löydetty, 2—4 pesyeessään, keski Suomessa: Suonenjoella lopulla toukok. 1871, Warén (kuvattu), Kuopiossa 10 p. kesäk. 1862, 18 p. kesäk. 1863 ja Rautalammella 10 p. kesäk. 1868, Mela.

Falco (Archibuteo) lagopus BRÜNN.

(Nilsson I 77, Holmgren I 535, Westerlund 173, Wright I 37, Malmberg 98.)

Fjösbent vråk.

Endast en uppgift på datum af ägg föreligger, nemligen från Nedertorneå d. 7 juni 1879 af E. Hougberg. Det afbildade exemplaret är från Pudasjärvi af Brander.

Längd, Pituus:	58	56	54,5	54	53	52	48	mill.
Bredd, Paksuus:	43	44	43	43	42	41	41	mill.

Piekanahaukka.

Yksi ainoa löytöpäivä on ilmoitettu nimittäin Alatorniosta 7 p. kesäkuuta 1879, E. Hougberg. Kuvattu muna on Pudasjärveltä, Branderin lähettämä.

Falco buteo LINN., Buteo vulgaris BECHST.

(Nilsson I 73, Holmgren I 533, Westerlund 172, Wright I 36, Malmberg 97.)

Ormvråk.

Ormvråken värper hos oss i maj månad; ägg äro nemligen tagna i Suonenjoki i medlet af maj 1871, i Kuopio d. 20 maj 1867 och 30 maj 1872 af Mela samt i Walkeala d. 8 och 13 maj 1876 (begge de afbildade) af Warén; vid Tavastehus den 18 och 27 maj 1879 af Brusiin.

Längd, Pituus:	62	59	57	56	56	56	55,5	55,5	55	55	54	53	53	53	53	52,5	51	mill.
Bredd, Paksuus:	48	46	43,5	45	44	43	43,5	42	46	43	42	45	44	43	42	41	41,5	mill.

Hiirihaukka.

Hiirihaukka pesii meillä toukokuussa; munia on nimittäin löydetty, 4 pesyeessään, Suonenjoella toukokuun keskipaikoilla 1871, Kuopiossa 20 p. toukok. 1867, 30 p. toukok. 1872, Mela, ja Walkialassa 8 ja 13 p. toukok. 1876 (molemmat kuvatut), Warén; Hämeenlinnassa 18 ja 27 p. toukok. 1879, Brusiin.

Falco (Circus) cyaneus LINN.

(Nilsson I 93, Holmgren I 541, Westerlund 168, Wright I 42, Malmberg 98.)

Blå kärrhök.

Denna kärrhöks ägg äro grönaktigt hvitgråa utan fläckar; någon gång synas otydliga ljusbruna föroreningar. Det afbildade exemplaret (från Nilsä) hade dylika, men vid tryckningen har färgen framträdtt mörkare än afsigten varit, hvarföre derom särskildt här anmärkes.

Ägg äro funna i Nilsä i början af juli 1869 af P. Aschan, samt i Nedertorneå den 13 juni 1879 af E. Hougberg.

Längd, Pituus:	46	45	44	41	mill.
Bredd, Paksuus:	34	36	34	34	mill.

Sinihaukka, Sammakkohaukka.

Sinihaukan munat ovat vihreähhkön harmaan valkeat, täplättömät; joskus näkyy epäselviä vaaleanruunisia likaannuksia. Kuvatussa munassa (Nilsästä) oli semmoisia, mutta painettaissa on väri tullut esille tummempana kuin aiottu oli, jonka vuoksi siitä erittäin tässä huomautetaan.

Munia on löydetty Nilsäissä heinäkuun alussa 1869, P. Aschan, ja Alatorniassa 13 p. kesäk. 1879, E. Hougberg.

Falco Chrysaëtos L.
Kungsörn. Maakotka.

Falco Chrysaëtos L.
Kungsörn. Maakotka.

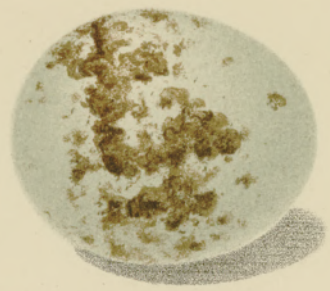
Falco Chrysaëtos L.
Kungsörn. Maakotka.

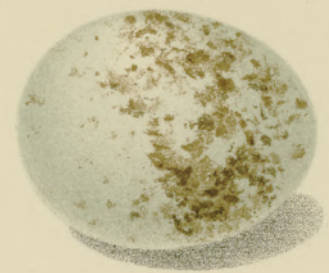
Falco Chrysaëtos L.
Kungsörn. Maakotka.

Falco Albicilla L.
Hafsörn. Merikotka.

Falco nissus L.
Sparfhök. Varpuishaukka.

Falco nissus L.
Sparfhök. Varpuishaukka.

Falco haliaëtus L.
Fiskljuse. Kalasääski.

Falco palumbarius L.
Dufhök. Kanahaukka.

Falco haliaëtus L.
Fiskljuse. Kalasääski.

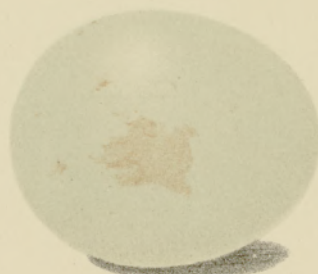
Falco palumbarius L.
Dufhök. Kanahaukka.

Falco palumbarius L.
Dufhök. Kanahaukka.

Falco buteo L.
Ormvråk. Hiiri haukka.

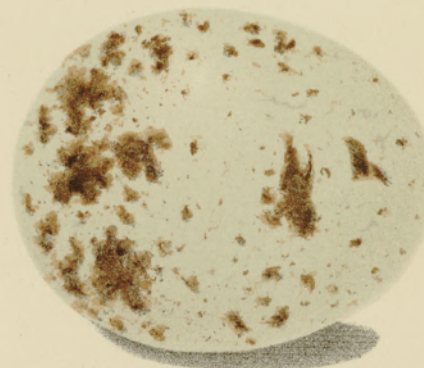
Falco cyaneus L.
Blå kärrhök. Sinihaukka.

Falco milvus L.
Glada.

Falco ater Daud.
Svart glada. Haarahaukka.

Falco milvus L.
Glada.

Falco lagopus Brünn.
Fjösänt vråk. Piekanauhaukka.

Falco apivorus L.
Bivränk. Mehiläishaukka.

Falco buteo L.
Ormvråk. Hiiri haukka.

